

UNIVERZITET U BEOGRADU – PRAVNI FAKULTET

Biblioteka
UDŽBENICI

ĐORĐE IGNJATOVIĆ

KRIMINOLOGIJA

Devetnaesto izmenjeno izdanje

Beograd
2026

Dr ĐORĐE IGNJATOVIĆ
KRIMINOLOGIJA
Devetnaesto izmenjeno izdanje

Izdavač
Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet
Centar za izdavaštvo

Za izdavača
Prof. dr Bojan Milisavljević, dekan

Urednik
Prof. dr Dušan V. Popović

Naslovna strana
Marko Crnobrnja
Dva brata se igraju rata, skulptura

© Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, 2026.

Sva prava zadržana. Nije dozvoljeno da bilo koji deo ove knjige bude snimljen, emitovan ili reprodukovan na bilo koji način, uključujući, ali ne ograničavajući se na fotokopiranje, fotografiju, magnetni upis ili bilo koji drugi vid zapisa bez prethodne dozvole izdavača.

www.ius.bg.ac.rs

SADRŽAJ

PREDGOVORI	9	6. Značaj kriminologije	32
UVOD		6.1. Značaj kriminologije za krivično pravosuđe.	32
1. O interesovanju za zločin.	11	6.2. Pravosudna administracija i rezultati istraživanja	33
2. Značaj naučne perspektive za proučavanje zločina.	13	6.3. Primenjena kriminologija	33
3. Pregled osnovnih pojmova	14	7. Položaj i uloga kriminologa.	34
4. Kriminološka literatura	17	7.1. Etički kodeks kriminologa.	36
Glava I – POJAM I PREDMET KRIMINOLOGIJE		Glava II – METODI KRIMINOLOGIJE	
1. Opšti osvrt i podela definicija kriminologije	18	1. Uvodna razmatranja.	38
1.1. Podela definicija kriminologije po obimu.	18	1.1. Značaj „istraživačkog opismenjavanja“	38
1.1.1. Šire odredbe.	18	1.2. Metod i metodologija	38
1.1.2. Uže odredbe.	19	1.3. Pojam i vrste naučnog istraživanja.	38
1.2. Podela definicija prema značenju: sporenja	19	1.3.1. Evaluativna istraživanja	39
1.2.1. Nauka o delu ili nauka o učiniocu	19	2. Postupak naučnog saznanja.	39
1.2.2. Nauka o faktorima ili nauka o postupcima.	20	3. Metod i predmet istraživanja	40
1.2.3. Kriminologija dela ili kriminologija društvene reakcije.	20	4. Metod i teorija.	40
2. Definicija kriminologije i njene bitne crte kao nauke.	20	5. Podele kriminoloških metoda.	41
3. Predmet kriminologije.	21	5.1. Podela prema prirodi podataka.	41
3.1. Zločin kao predmet kriminologije	21	5.2. Podela prema načinu pristupanja predmetu.	42
3.1.1. Različita shvatanja zločina.	22	5.3. Istorijske, komparativne i studije predviđanja	42
3.1.2. Uža i šira odredba zločina	23	6. Metod proučavanja pojedinačnih slučajeva	45
3.1.3. Zločin i devijantnost.	24	6.1. Klinički metod; prognoza kriminalnog ponašanja; izučavanje faktora rizika.	46
3.1.3.1. Različita shvatanja devijacija.	24	6.2. Anamnestički metodi; posmatranje sa učestvovanjem.	47
3.1.3.2. Odnos zločin – devijantnost	24	6.3. „Nenametljiva posmatranja“; dokumentaciona i sadržaja; meta-analiza; mapiranje kriminaliteta ..	48
3.2. Reakcija društva na kriminalno ponašanje.	25	7. Metodi „srednjeg obima“	49
4. Mesto kriminologije u sistemu nauka	26	7.1. Uzorak.	50
4.1. Odnos kriminologije sa drugim krivičnim naukama	26	7.2. Ispitivanje straha od kriminaliteta	50
4.1.1. Odnos sa krivičnim pravom	26	7.3. Longitudinalno ispitivanje	51
4.1.2. Odnos sa kriminalnom politikom	27	7.4. Eksperiment	52
4.1.3. Odnos sa penologijom	29	8. Primena statistike u kriminologiji	53
4.1.4. Odnos sa kriminalistikom	29	8.1. Primena statističkih metoda	53
4.2. Odnos sa socijalnom patologijom	30	8.1.1. Metod korelacije	53
4.3. Odnos sa psihologijom kriminalnog ponašanja.	30	8.2. Statističke evidencije kriminaliteta	54
5. Kriminologija i „kriminološke discipline“	30	8.2.1. Podaci koje sadrže statističke evidencije	54
5.1. Odnos kriminologije sa viktimologijom	31		

8.2.2. Istorijat i uporedni prikaz	55
8.2.3. Podela statističkih evidencija	56
8.2.4. Kritika statističkih evidencija	57
8.2.5. Tamna brojka kriminaliteta	58
8.2.6. Metodi za izučavanje tamne brojke	59
8.2.6.1. Studije „samooptuživanja“	59
8.2.6.2. Studije o žrtvama	60
8.2.6.3. Ocena metoda za izučavanje tamne brojke	61
8.2.7. Brojka preuveličavanja	61
8.3. Značaj primene statistike u kriminologiji	62
9. Triangulacija metoda	63

Glava III – TEORIJE U KRIMINOLOGIJI

1. Podela teorija i rana objašnjenja zločina	65
2. Klasična orijentacija u kriminologiji	65
2.1. Začetnici i najznačajniji predstavnici	66
2.1.1. Beccaria	66
2.1.2. Bentham	66
2.1.3. Feuerbach	66
2.1.4. Carrara	67
2.2. Osnove učenja i kritika klasične škole	67
2.3. Savremeni neoklasicism	67
2.4. Desni realizam	67
3. Pozitivistička orijentacija u kriminologiji	68
3.1. Kartografska škola	68
3.2. Antropološka, italijanska škola	68
3.2.1. Prethodnici: fiziognomičari i frenolozi	68
3.2.2. Lombroso	69
3.2.3. Garofalo	69
3.2.4. Ferri	69
3.3. Biološka shvatanja	70
3.3.1. Zločin i fizička konstitucija	70
3.3.2. Uticaj genetskih faktora	70
3.3.2.1. Proučavanje porodičnih istorija	70
3.3.2.2. Izučavanja blizanaca i usvojenika	71
3.3.2.3. Hromozomska nenormalnost	71
3.3.3. Opšti osvrt na biološka shvatanja	72
3.4. Psihološka shvatanja	72
3.4.1. Psihoanalitička objašnjenja	72
3.4.2. Teorije inteligencije	73
3.4.3. Eysenckova teorija ličnosti	73
3.4.4. Psihopatija i zločin	74
3.4.5. Ocena psiholoških teorija	75

3.5. Sociološka shvatanja	75
3.5.1. Škola društvene sredine	75
3.5.1.1. Tarde	75
3.5.1.2. Durkheim	75
3.5.2. Sociološka škola; von Liszt	75
3.5.2.1. Aschaffenburg	76
3.5.3. Teorija istorijskog materijalizma	76
3.5.3.1. Učenje socijalista utopista	76
3.5.3.2. Osnivači teorije	76
3.5.3.3. Uticaj u kriminologiji; Bonger	76
3.5.4. Čikaška škola i sledbenici	77
3.5.4.1. Opšti osvrt na rane američke škole	77
3.5.4.2. Ekološka teorija	77
3.5.4.3. Teorije kulturnog konflikta i raskoraka	78
3.5.4.4. Teorije o učenju	80
3.5.4.5. Teorije društvenog pritiska	81
3.5.4.6. Kontrolne teorije	82
4. Teorije društvene reakcije	83
4.1. Nova društvena odbrana	83
4.2. Interakcionizam i teorija etiketiranja	83
4.3. Radikalna kriminologija	85
4.3.1. „Rani radovi“	85
4.3.2. Kritička kriminologija	85
4.3.2.1. Pravci unutar kritičke kriminologije	86
4.4. Feministički pristup	88
4.4.1. Počeci feminizma u kriminologiji	88
4.4.2. Struje u savremenom feminizmu	88
5. Novije kriminološke teorije	89
5.1. Teorija racionalnog izbora	89
5.2. Nove teorije životne sredine	91
5.3. Teorije kulturalne kriminologije	92
5.4. Teorija o muškosti	95
5.5. Teorije o postidiivanju i komunitarnom poretku ...	95
5.6. Teorije životnog ciklusa	96
5.7. Integrativne teorije	97
5.8. Tringulacija teorija	98
5.8.1. Novi oblici traingulacije: spoj kriminologije i drugih nauka	98
5.9. Evaluacija kriminoloških teorija	102

Glava IV – TRI DIMENZIJE KRIMINALNE POJAVE

1. Fenomenološka dimenzija kriminalne pojave	104
1.1. Podaci o kriminalitetu u svetu	104
1.1.1. Uporedni podaci	105

1.1.2. Države sa visokom stopom kriminaliteta	105	2.3.2.1. Ličnost prestupnika	149
1.1.2.1. Moguća objašnjenja visoke stope kriminaliteta	107	2.3.2.2. Bolesti zavisnosti	149
1.1.3. Države sa niskom stopom kriminaliteta	111	2.3.2.3. Nedostatak samokontrole	152
1.2. Struktura i tendencije kriminaliteta u Srbiji	113	2.3.2.4. Kriminalna karijera	153
1.2.1. Kriminalitet punoletnih lica	114	3. Viktimološka dimenzija kriminalne pojave	154
1.2.1.1. Prijavljeni punoletni učinioci	114	3.1. „Delikti bez žrtve“	157
1.2.1.2. Punoletna osuđena lica	114		
1.2.2. Kriminalitet maloletnika	115	Glava V – SOCIJALNA REAKCIJA NA ZLOČIN I KRIMINALITET	
1.2.2.1. Prijavljeni maloletni učinioci	115	1. Vidovi reakcije društva na zločin	159
1.2.2.2. Osuđena maloletna lica	115	1.1. Imidž zločina i mitovi o njemu	159
1.3. Prognoziranje kriminaliteta kao masovne pojave	116	1.2. Neformalna reakcija	161
1.4. Tipologija dela i učinilaca	116	1.2.1. Strah od zločina	161
1.4.1. Zakonska klasifikacija	116	1.2.2. Neformalna kontrola od stane zajednice	162
1.4.2. Klasifikacija prema društvenoj sredini	117	1.2.3. Kolektivni odgovor na zločin	163
1.4.3. Klinička klasifikacija	117	1.2.3.1. Uzimanje pravde u ruke	163
1.4.4. Klasifikacija prema motivu	117	1.2.3.2. Samoorganizovanje građana; strategije preventivnog delovanja zajednice	163
1.4.4.1. Zločini mržnje	117	1.3. Formalna reakcija	164
1.5. Neki osnovni tipovi kriminaliteta	119	2. Krivično pravo i reakcija na kriminalno ponašanje	165
1.5.1. Nasilnički kriminalitet: pojam, oblici i koreni nasilja	119	2.1. Određivanje granica krivične represije	165
1.5.2. Oblici nasilničkog kriminaliteta	120	2.1.1. Dinamika inkriminacija: krivično pravo i kultura	165
1.5.2.1. Tradicionalni oblici	120	2.1.2. Hiperinkriminalizacija	165
1.5.2.2. Noviji oblici	122	2.1.3. Dekriminalizacija	166
1.5.3. Imovinski kriminalitet; pojam i reagovanje građana	127	2.1.4. Inkriminalizacija	167
1.5.3.1. Vrste imovinskog kriminaliteta	127	2.2. Određivanje oštine krivične represije	167
1.5.3.1.1. Situacioni i konvencionalni imovinski kriminalitet	128	2.2.1. Suština kazne kao sankcije	168
1.5.3.1.2. Kriminalitet belog okovratnika i kriminalitet korporacija	128	2.2.2. Svrha kažnjavanja	168
1.5.3.1.3. Organizovani kriminalitet	133	2.2.3. Pravila o odmeravanju kazni	169
1.5.4. Politički kriminalitet	136	3. Delovanje policije	169
1.5.4.1. Terorizam	137	3.1. Nastanak moderne policije	169
1.5.5. Saobraćajni kriminalitet	139	3.2. Vrste i oblasti policijske aktivnosti	170
2. Etiološka dimenzija kriminalne pojave	141	3.3. Strategije policijskog delovanja	171
2.1. Dva pristupa uzročnosti u kriminologiji	141	3.4. Diskreciona ocena; Protivrečnost zahteva i sukob uloga	173
2.2. Pokušaj objašnjenja kauzaliteta	141	3.5. Policija i primena prinude	174
2.3. Delovanje činilaca kriminalnog ponašanja	144	3.6. Opasnosti zanimanja	174
2.3.1. Spoljni, ambijentalni činioci	144	3.7. Stres i potkultura policajaca	174
2.3.1.1. Dejstvo kriminogenih faktora u razdobljima relativnog društvenog mira	145	3.8. Zamerke policijskim organima	176
2.3.1.2. Dejstvo kriminogenih faktora u razdobljima socijalnih potresa	147	3.8.1. Izdvajanja za policiju i njena efikasnost	176
2.3.2. Unutrašnji, individualni činioci	148	3.8.2. Birokratizacija	176
		3.8.3. Politizacija	176
		3.8.4. Prekoračenja i zloupotrebe ovlašćenja	177

3.8.5. Korumpiranje policije.....	178	5.6.1. Širenje sistema otvorenih ustanova	207
3.9. Dalji razvoj policije	179	5.6.1.1. Vrste ustanova prema stepenu	
3.9.1. Privatizacija poslova bezbednosti.....	180	obezbeđenja.....	207
3.9.2. Naučna istraživanja o policiji	181	5.6.1.2. Pojam otvorenih ustanova.....	208
4. Sudovi i izricanje krivičnih sankcija	181	5.6.1.3. Izbor osuđenika za otvorene ustanove.....	209
4.1. Tendencije u izricanju krivičnih sankcija u Srbiji ..	182	5.6.2. Alternative kazni zatvora.....	210
4.1.1. Vrste i težina izrečenih sankcija	182	5.6.2.1. Alternative – pojam i vrste	210
4.1.2. Zamerke delovanju sudova	183	5.6.2.1.1. Rad u korist zajednice; kućno zatvaranje	
4.1.3. Odnos zaprečenih i izrečenih sankcija.....	184	i elektronski nadzor	211
4.2. Nezavisnost sudstva	185	5.6.2.2. Alternative i budućnost kazne zatvora	213
5. Kaznene ustanove i kontrola kriminaliteta.....	186	6. Formalna socijalna kontrola i garantovanje	
5.1. Nastanak kazne zatvora i penitencijarnih		prava čoveka	215
ustanova	186	7. Novi trendovi u kontroli kriminaliteta	216
5.2. Stanje u prvim zavodima i njihovi reformatori	187	7.1. Značaj krugova odgovornosti	216
5.3. Klasični sistemi izvršenja kazne zatvora	189	7.2. Restitutivna i restorativna pravda.....	217
5.3.1. Sistemi ćelijskog osamljenja.....	189	7.3. Dva pristupa postupku prema maloletnicima	219
5.3.2. Kombinovani, progresivni sistem.....	191	7.4. Kontrola kriminaliteta i socijalna pravda	221
5.4. Moderan sistem izvršenja.....	193	7.5. Kontrola kriminaliteta kao globalni problem	221
5.4.1. Resocijalizacija kao svrha kažnjavanja.....	193	NAPOMENE	222
5.4.2. Individualizacija u izvršenju kazne	194	PRILOG I	
5.4.3. Humano postupanje sa osuđenima.....	196	Različita shvatanja pojma i predmeta kriminologije....	255
5.5. Osporavanja kazne zatvora i resocijalizacije	196	PRILOG II	
5.5.1. Osporavanja kazne zatvora.....	196	Kratak podsetnik najvažnijih teorijskih orijentacija u	
5.5.1.1. Cilj lišavanja slobode	197	kriminologiji	260
5.5.1.2. Negativan uticaj na osuđenika; osuđenička		PRILOG III	
zajednica.....	197	Garancije prava čoveka u materijalnom i procesnom	
5.5.1.3. Trajanje kazne	200	krivičnom pravu	263
5.5.1.4. Jedna ili više vrsta kazni zatvaranja	200	BIBLIOGRAFIJA.....	266
5.5.1.5. Porast zavodske populacije, prenatrpanost		SUMMARY	306
zavoda i cena izvršenja	201	CONTENTS.....	308
5.5.1.6. Zavodske pobune i nasilje među			
osuđenima.....	202		
5.5.1.7. Problem postpenalne pomoći.....	203		
5.5.2. Kritike filozofije tretmana	204		
5.6. Načini za prevazilaženje krize.....	206		